

149/1 VASSDRAG I INDRE VISTEN

FYLKE: Nordland

Kommune: Vevelstad, Grane, Vefsn og Brønnøy

Nedbørfelt: 25 km²

Toppunkt: 1239 m o.h.

Utløpspunkt: 0 m o.h.

Marin grense: 130 m o.h.

Kraftpotensial: 236 GWh

SP-kategori: II

Økonomiklasse: 4

Naturgeogr. region: 36a, 39a

Objektet omfatter flere vassdrag med utløp i Indre Visten, en lang og trang fjordarm mellom Brønnøysund og Sandnessjøen. På nordsiden av fjorden kommer Bønnåga og i selve fjordbunnen Austerfjordelva. Ved Aursletta på sørsiden av fjorden munner Sæterelva og Lakselva ut i Lakselvvatnet.

Klimaet er suboseanisk. Årsnedbøren er et sted mellom 2000 og 3000 mm.

De to største vassdragene, Lakselva og Sæterelva, møtes i Lakselvvatnet som er en avsnøring av Vistenfjorden i sør. Strandsonen i Lakselvvatn har en vegetasjon lik den en kan forvente i et ferskvann selv om det ved flo sjø strømmer vann inn fra fjorden slik at saltholdigheten varierer. Lakselva drenerer områdene i sør og har et nedbørfelt på ca 63 km². Hoveddalføret er orientert sør-nord og kalles lengst i sør Børjedalen. Vesterdalselva og Austerdalselva møtes i dalbunnen kun 3 km fra vannskillet mot sør og her tar elva navnet Laksmarkelva. Den renner gjennom Laksmarkvatnet på vei til utløp i fjorden. Austerdalsbekken drenerer et betydelig areal og har over en lengre strekning skåret seg dypt ned i berggrunnen. Lakselva har sine kilder i denne delen av nedbørfeltet. Her ligger også nedbørfeltets største innsjø, Austerdalsvatnet (1,3 km²). Nedbørfeltets høyeste topp, Snøfjelltinden (1072 m o.h.), ruver på vestsiden av Børjedalen.

Sæterelva er det største av vassdragene i Indre Visten, og har utløp i den sørøstlige delen av Lakselvvatnet. Den kommer fra Søre Vistvatnet som er nedbørfeltets største innsjø med et areal på 2,3 km². Vannet har en oval form og ligger ved foten av objektets høyeste fjelltopp, Vistkjerringa, 1239 m o.h. Herfra renner elva nordover via Nordre Vistvatnet (1,5 km²). Mellom de to vannene renner elva i et åpent fjellandskap. Nedenfor Nordre Vistvatnet kalles elva Vistvasselva. Den renner i et trangt gjel helt til samløp med Sæterelva som kommer fra øst. Sæterelva drenerer et ubetydelig areal før samløp med Vistvasselva. Sæterdalen er preget av terrasser og elva renner over lange strekninger i rolige partier som brått går over i strie stryk og fosser, hvorav Fallforsen er størst.

Bønnåga og Austerfjordelva er to mindre nedbørfelt, som drenerer områdene nord for Indre Visten, med utløp i selve fjorden. Austerdalselva ligger lengst øst og har liten innsjødekning. Fra et høyfjellsterreng med relativt avrundede former renner elva ned i Austerfjorddalen som har skåret seg dypt ned i terrenget. Den er spesiell ved at dalsiden mot nord er nesten loddrett, mens motsatt dalside er forholdsvis slak. Bønnåga drenerer flere mindre vann i den nordlige delen av området, hvorav Burriejaevrie er størst med et areal i underkant av 1 km². Fra dette vannet renner elva gjennom mange mindre vann, deriblant øvre og nedre Bønnåvatnet. Det siste ligger i den videste delen av Bønnådalen, som blir trangere nærmere utløp. Tverrlandsfjellet på nordvestsiden av dalen er høyeste topp, 853 m o.h.

Et markert bergartsskille går nord-sør i Lakselvas nedbørfelt. Den vestlige delen av dette feltet består av glimmerskifer og glimmergneis, mens områdene øst for skillet består av granitter. Sæterelva og Austerfjordelva ligger i sin helhet innenfor området bestående av granitt. Bønnågas felt ligger også hovedsakelig på samme berggrunn, med unntak av de sørvestligste delene av nedbørfeltet der

berggrunnen består av glimmerskifer og glimmergneis. Dalene er stedvis sterkt nedskåret i landoverflaten. Løsmasser finnes bare i dalbunnen. Dette preger landskapsbildet som domineres av den nakne bergoverflaten.

Lakselvdalen, Sæterdalen og Bønnådalen har innbyrdes svært forskjellig fordeling av vegetasjonstyper. Rike vegetasjonstyper dekker et minimalt areal i Sæterdalen, mens betydelige områder i de to andre dalførene er dekket med rikere vegetasjonstyper.

Med unntak av et fåtall nedlagte bruk og noen hytter ved utløpene av Lakselva og Bønnådalen samt ved Sætra i Sæterdalen, er det ikke bebyggelse i området. Veier finnes ikke i noen av nedbørfeltene. En kraftlinje går nord-sør gjennom Lakselvas nedbørfelt.

Naturfaglige verdier

Objektet omfatter flere vassdrag av vekslende størrelse med både fattige og rikere naturtyper. Sett under ett har objektet stor typeverdi for Helgelandsområdet. De naturfaglige verdier er meget store. Objektet er nesten uten tekniske inngrep og har stor referanseverdi. Området inngår sammen med nedbørfeltet til Lomsdalsvassdraget i en foreslått nasjonalpark (NOU 1986:13). Et lite vassdrag, Børjedalsvassdraget som er vernet grenser i syd til objektet. Dette kan på ingen måte ivareta variasjonsbredden i Visten og Lomsdalsområdet.

Geofag

Granittiske bergarter dominerer, men i vest opptrer omdannede sedimentære bergarter med kalkinnslag. Feltet inneholder store fjellområder og dalfører skjærer seg dypt inn i fjellmassivet. Svært lite løsmasser gjør at berggrunnsbetingede terrengformer trer svært tydelig fram. Rundt Storstraumen er det et system av jettegryter, enkelte av disse er meget store.

Landisen forsvant fra området for rundt 10.000 år siden. Det er også spor etter lokalglasiasjon fra rundt år 1750. Mot fjorden finnes glasifluviale og glasimarine avsetninger, ofte terrasserte.

Flomaktiviteten kan være intens i området. Store arealer med bart fjell gir liten magasin effekt for nedbør. Avrenningen er rask og effektiv. Dagens elver er derfor fluvialt aktive. Laksmarkelva er en typisk flomelv, hvor løpsmønsteret er stadig skiftende.

Vassdragene har kvalitet både som type- og referansevassdrag.

Meget stor verneverdi ****

Botanikk

Floristisk og vegetasjonsmessig er området rikt og variert. Dalførene er svært forskjellige mht. næringsforhold og produksjon. Enkelte av artene og vegetasjonstypene er sjeldne ellers i Nordland. Produktiviteten varierer fra liten til meget stor. Området har stor verdi som referanseobjekt, både pga. dets relative uberørthet og rike utvalg av vegetasjonstyper og plantearter. Verneverdien styrkes ved at naboområdene også er uberørte slik at relativt store områder kan vurderes sammen.

Meget stor verneverdi ****

Landfauna

Det er i alt observert 95 fuglearter i vassdraget hvorav de fleste antas å hekke innenfor området. Fuglefaunaen er typisk for områdene i Sør-Helgeland. Det er påvist et relativt høyt antall rovfugler. Flere er sjeldne og sårbare. Området har stor forsknings- og referanseverdi. Både orrfugl og storfugl foruten rypeartene forekommer. Oter og mår forekommer foruten de vanlige småpattedyrene.

Stor verneverdi ***

Vannfauna

Vannkvaliteten er ensartet med lavt elektrolyttinnhold og svakt surt vann. Alle undersøkte ferskvannslokaliteter har lav bunndyrteitet og et ordinært utvalg av bunndyrgrupper. Biomassen av planktonkreps er også gjennomgående liten, og artsutvalget beskjedent. Et stort antall småkreps er derimot registrert i strandsonen. Lakselvvatn skiller seg ut som en biologisk interessant lokalitet ved å ha sjøvann i bunnen.

Lakselva/Sæterelva har en lakseførende strekning på til sammen 18 km. Laks og sjørøret er dominerende arter, men det finnes også en liten bestand av sjørøye. Innlandsvannene har bestander av både ørret og røye av varierende kvalitet. Lakselvvatn har ingen reproduksjonsmuligheter for ferskvannsfisk da vannet har for høyt innhold av sjøsalter. Flere saltvannsfisk er påvist i vannet som har stor bestand av stingsild. Objektet er godt egnet som typeområde for de mest næringsfattige delene innen regionen. Vassdragene er nærmest uberørte og har derfor stor referanseverdi.

Meget stor verneverdi ****

Kulturminneverdier

Det er muligheter for steinalderfunn i Indre Visten. På Bønnåga og Aursletta er det gravhauger fra jernalderen og det skal være fangstgroper i utmarka. Gamle ferdselsveier går over fjellet til Vefsn. Det har vært ulike typer samisk ressursutnytting over et lengre tidsrom i området. Her er en rekke kulturminner etter samisk reindrift, bl.a. mange boplasser. Samer hadde husmannsplassen Finnheimen i Laksmarkbotnan fra 1860-årene.

Mange gårder ble ryddet under den store innflyttingen til distriktet på 1600-tallet. Her er også rester etter husmannsplasser tatt opp på 1700- og 1800-tallet. Det er drevet tømmerfløting i Lakselva, Sæterelva og Bønnåga. Ved Bønnåga er det et sagbruk med et nesten inntakt system for vasshjuldrift. Omkring 1900 fantes det både oppgangssag og sirkelsag, og sagdriften går helt tilbake til 1740-årene. Det har stått sager og kverner også en rekke andre steder. I Laksmarkskogene ble det satt opp skogstuer for skogsarbeidere før 1. verdenskrig. I utmarka er det kulturminner etter setring, utslått og fangst. Båtbygging har vært en viktig binæring, særlig på Lakselv, hvor det ble utviklet en liten ferjetype særpreget for Indre Visten.

Kulturminnene er varierte og dekker et langt tidsrom. De er knyttet til ulike etniske grupper og har kunnskapsverdier og opplevelsesverdier i lokal og delvis regional sammenheng. Det godt bevarte sagbruket ved Bønnåga er et sjeldent kulturminne med funksjonell tilknytning til elva.

Stor verneverdi ***

Friluftstinteresser

Landskapet omkring vassdragene i Indre Visten kan grovt karakteriseres som golde, høytliggende fjellområder oppdelt av dype daler. Området har stor variasjonsrikdom. Feltene er egnet for ulike friluftaktiviteter, bl.a. flerdagsturer i villmark. Området brukes i dag mest til fotturer, bærturer, fiske og jakt. Det er relativt få personer som bruker området, og de fleste kommer fra Vevelstad kommune eller andre deler av fylket. Helge- og ferieturer er vanligst. Da Visten/Lomsdalsområdet dekker et stort praktisk talt urørt område brukes det også en del av personer som vil oppleve villmarksturer av litt lengre varighet. Kommunens befolkning har neppe alternative friluftsområder av tilsvarende kvalitet. Området har et stort potensial med hensyn til friluftsliv.

Meget stor verdi ****

Landbruksinteresser

Jord- og skogbruk

Samlet dyrket og dyrkbare arealer i området er på ca 1.000 da. Det produktive skogarealet er på 8.500 da og er for en stor del bevokst med barskog. Det har i tidligere tider vært en del jordbruksdrift flere

steder i nedbørfeltet. I dag er det drift kun på ett bruk ved Bønnå hvor unge mennesker driver med skogbruk/sauehold. Det er noe avvirkning i skogen og en del av dette virket blir sagt til materialer ved tre små sagbruk som ligger i området. Det er ca 15 personer som er fast bosatt i området som ikke har bilveiforbindelse med omverdenen. Jordbruket i særdeleshet, men også skogbruket, må sies å ha forholdsvis dårlige utviklingsmuligheter.

Liten/middels verdi ()

Reindrift

Nedbørfeltet ligger sentralt i Kvittfjell reinbeitedistrikt. Det nyttes sammen med Brønnøy reinbeitedistrikt. Den organiserte reindriften i Kvittfjell er i dag begrenset til halvøya mellom Visten/Indre Visten og Velfjorden.

Stor verdi ***

Kraftressurser

En utbygging av vassdragene i Indre Visten vil omfatte Lakselva, Sæterelva, Østerfjordelva og Bønnåga. Utbyggingen består av tre kraftverk, Visten I nytter fallet mellom Nordre Vistvatn (kote 471) og fjorden, Visten II fallet mellom Søndre (kote 554) og Nordre Vistvatn og Visten III fallet mellom Øvre Bønnåvatnet/Østerfjordelva (kote 216) og fjorden. Kraftverkene Visten I og II plasseres i samme stasjon ved Østerfjorden. Reguleringsmagasinene for utbyggingen blir Søndre Vistvatn (-49 m), Nordre Vistvatn (+19 m, -16 m), Øvre Bønnåvatn (+4 m, -8 m) i tillegg til en buffersone på 1 m i Østerdalen og et inntaksmagasin i Østerfjordelva. Dette gir 236 GWh midlere årsproduksjon relativt dyr kraft. Utbyggingen av vassdrag i Indre Visten er i Samlet plan plassert i kategori II (7).